

BIOGRAFISTIKA

STOROČNICA NARODENIA VINCENTA HLOŽNÍKA

Významne ovplyvnil aj knižnú kultúru a umenie

„Umenie bez tradície preda nie je mysliteľné. Pravda, je dôležité, čo si z tradície vyberiem. Zdôrazňujem, že každý umelec si môže slobodne vybrať tradíciu. Veď nič nevzniká len tak samo od seba. Rozhodujúca je povinnosť povedať svoje slovo, a tak posunúť vývin. A to sa týka mladých aj starších výtvarníkov. Treba tu vari aj pri všetkej pribojnosti zdôrazňovať potrebu väčšej ľudskej skromnosti. Táto skromnosť je zábezpekou pred absolútnym zavrhovaním všetkého, čo bolo.“

Vincent Hložník

Všestranný výtvarník európskeho formátu Vincent Hložník, ktorého storočnicu narodenia sme si pripomenuli 22. októbra 2019, patrí bezpochyby medzi najvýraznejšie osobnosti novodobej slovenskej kultúry. Tvorcovo rozsiahle maliarske, grafické, ilustrátorské a sakrálne dielo predstavuje jeden z nosných pilierov náš-

ho moderného umenia. Ako nezameniteľný ilustrátor a grafický dizajnér množstva titulov pôvodnej i svetovej proveniencie kľúčovým spôsobom ovplyvnil aj domácu knižnú kultúru. Nie je teda nijaká náhoda, že Hložníkov reliéf zdobí priečelie nad hlavným vchodom do sídelnej budovy Slovenskej národnej knižnice. Menej už širšia verejnosť vie, že profesionálnu kariéru mu pomohla naštartovať Matica slovenská v Martine. Hoci v nej pôsobil krátky čas, v nijakom ohľade nemožno hovoriť o zanedbateľnej epizóde Hložníkovskej biografie.

MATIČNÁ KNIHA BOL EURÓPSKY POJEM

Vincent Hložník maturoval na gymnáziu v Žiline a v rokoch 1937 – 1942 študoval kresbu a maľbu na Umeleckopriemyselnej škole v Prahe u profesora Františka Kyselú a po jeho smrti u profesora Josefa Nováka (1941 – 1942). Prakticky už svojimi prvými expresívne ladenými kresbami, gvašmi, olejmi, pastelmi a akvareľmi, vznikajúcimi pod vplyvom tvorby príslušníkov *Generácie 1909*, sa Hložník začlenil medzi vyzreté osobnosti mladej umeleckej avantgardy na Slovensku. Hneď od začiatku dominovala v jeho diele humanistická, etická, sociálna a protivojnová tematika – so silným kresťanským akcentom. Blízke mu však boli aj intímnejšie námetové okruhy.

Koniec tridsiatych a prvá polovica štyridsiatych rokov boli obdobím, keď Matica slovenská venovala maximálne úsilie širokospektrálnemu rozvoju edičnej, literárnej, prekladateľskej, výtvarnej a divadelnej činnosti, knižnej kultúre, vede a výskumu. Vďaka rozhladenosti, porozu-

meniu a ústretovosti matičného vedenia – osobitne Jozefa Cígera Hronského a Jozefa Cincíka – v tom čase žili a tvorili v Turčianskom Sv. Martine poprední spisovatelia, výtvarní umelci a tlačiarenski odborníci. Nebola teda nijaká náhoda, že na pozadí naplňania rozmanitých autorských konceptov sa postupne vyprofilovala línia esteticky pôsobivej matičnej knihy, dosahujúca európske parametre.

Do naznačenej strategickej línie harmonicky zapadalo poskytovanie dôstojného prezentačného priestoru talentovaným prozaikom, básnikom, dramatikom, výtvarníkom a knižným dizajnérom. Jedným z nich bol popri Jánovi Červeňovi, Petrovi Karvašovi, Dominikovi Tatarkovi, Jánovi Kostrovi, Júliusovi Barčovi-Ivanovi, Vojtechovi Stašíkovi a ďalších aj Vincent Hložník.

Chýbajúce financie často bývali veľkým problémom začínajúcich umelcov. V tomto smere nebol výnimkou ani Hložník. Už vo veku 19 rokov prejavil interes o externú prácu v Matici slovenskej, pričom ako ukážky k žiadosti predložil cyklus kresieb k pripravovanému rukopisu *Kremnické povesti*. Fundované matičné vedenie rýchlo odhalilo jeho veľký talent a navrhlo mu dvojtýždňové štipendium – 250 vtedajších korún, čiže 500 korún mesačne. Išlo o slušný peniaz, pretože platy sa pohybovali okolo tisícky. Isteže, získanú podporu si musel výtvarník „odkresliť“. Spokojné boli nakoniec obidve strany...

Počas záverečnej fázy pražského štúdia uzavrel Hložník s Maticou slovenskou predbežnú dohodu o budúcom zamestnaní (1940). Inštitúcia mu preto v roku 1941 vypomáhala dvojmesačným finančným príspevkom na dokončenie štúdií. Keď ich absolvoval, oženil sa s konškolárkou Vierou Horáčkovou a spolu odišli do Martina.

Ako matičný kreslič a grafik ilustroval Vincent Hložník viacero pozoruhodných knižných titulov (Valentín Beniak, Rudolf Dilong, Janko Silan, Karol Strmeň, Andrej Žarnov...), bol výtvarným redaktorom populárneho detského časopisu *Slniečko* a mal dve úspešné samostatné výstavy v Dome umenia v Bratislave (1942, 1943). Okrem série iných diel vyhotovil ex libris pre správcu Matice slovenskej J. C. Hronského (1944). Zásluhou už spomenutého kunsthistorika a čínorodého matičného tajomníka Jozefa Cincíka vyšla v Martine bibliofília *Vincent Hložník – kresby* (1944). Pripomenie-

me tiež, že na základe odporúčania Matice slovenskej Vojenskému okresnému doplnčovaciemu veliteľstvu v Žiline nemusel tvorca v roku 1944 pre zlý zdravotný stav absolvovať vojenskú prezenčnú službu (dostal odklad).

VEĽKORYSÝ DAR

Nedlhé účinkovanie v najstaršej národnej kultúrnej a vedeckej inštitúcii zhodnotil Hložník s odstupom štvrtstoročia takto: „Rok 1942! Prichýlili ma v Matici slovenskej v Martine. Povďačný som za túto pomoc predovšetkým Dr. Jozefovi Cincíkovi. On svojou jasnozrivosťou akosi vytušil vo mne predsa len ilustrátora kníh. Matica slovenská ma vzrušovala. Bol som na pôde, kde vznikali toľké hodnoty slovenskej knihy. Bol som v priestoroch ustanovizne, ktorá po roky, ba po desaťročia osvetľovala duchovnú cestu slovenského človeka... Rád sa priznám ku krásnej tradícii matičných vydání. Myslím, že v tomto prípade nejde o skromnosť, azda sa tieto vydania dnes javia málo efektné, či z dnešných hľadísk málo atraktívne. Majú však jedno, a to grafickú kultúru! Nemusíme sa vôbec za ne hanbiť – práve naopak: sú základným kameňom mladej slovenskej knižnej kultúry. Tu, v týchto matičných vydaniach, sa začína moderná slovenská ilustračná a typografická činnosť.“

Práve v citovaných majstrových slovách z roku 1967 možno hľadať odpoveď na otázku, prečo po vzniku samostatnej demokratickej Slovenskej republiky veľkoryso daroval Matici slovenskej na Národný poklad unikátnu kolekciu svojich obrazov. Ide dovedna o sto maliarskych diel, ktoré sú od 22. októbra 2019 vystavené v priestoroch budovy Slovenského rozhlasu v Bratislave.

OČARENÝ A PREKVAPENÝ SLOVENSKÝM UMENÍM

Aspoň v maximálnej skratke uvedieme, že po odchode z Martina pôsobil Vincent Hložník ako slobodný umelec

v rodnej obci Svederník (1944 – 1949) a v Žiline (1949 – 1952). Absolvoval niekoľko študijných pobytov v zahraničí a v rokoch 1952 – 1972 viedol oddelenie voľnej grafiky a knižnej ilustrácie na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Mal povest' skvelého pedagóga, ktorý zásadným spôsobom ovplyvňoval a formoval mnohých našich grafikov, ilustrátorov či maliarov. Ide o fenomén známy ako „Hložníková škola“. Keď ho v roku 1972 normalizačná moc zo školy z politických dôvodov vylúčila, opätovne prešiel na dráhu umelca v slobodnom povolání. Intenzívne sa venoval grafike, ilustrovaniu, maľbe, realizoval monumentálno-dekoratívne diela v architektúre a zhotovil mozaiky a vitráže vo viacerých kostoloch na Slovensku, pričom sakrálna ikonografia patrí k vrcholom jeho umeleckej činnosti. Zomrel 10. decembra 1997 v Bratislave.

Pred tridsiatimi rokmi v jednom z interview uviedol: „Mám rád slovenské umenie. Nikdy by som nemohol tvoriť na inej platforme. Opäť a opäť, keď tak o ňom rozmýšľam, zostávam očarený a prekvapený. Čo len všetko obsiahlo! A všetko v takom pôsobivom, adekvátne baladickom pretlmočení: nostalgická krása našej domoviny je v obrazoch Bazovského, prenikavé slávnostné tóny piesní i práce nášho ľudu zaznievajú z nádherných Fullových obrazov, statočnosť a poézia slovanskej osobnosti zaznieva z Benkových ľudí, výkrik a poryv človeka zachytili práce geniálneho Kolomana Sokola. Aké zázračné pramene, aké žriedla to skrýva naša malá krajina, že stačia tak výdatne napojiť toľké talenty!“

Vincent Hložník prezentoval svoju tvorbu v mnohých domáciach aj zahraničných galériách – v Európe, Amerike i v Ázii. Umelcovo dielo je zastúpené vo fondoch veľkého počtu slovenských aj svetových zbierkových inštitúcií, Literárne múzeum Slovenskej národnej knižnice nevybíjajú. Získal zaň viacero prestížnych ocenení.

Mgr. Peter Cabadaj

Ukážky z Hložníkovkej ilustrátorskej tvorby